

**แนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน
อย่างยั่งยืน กรณีศึกษาบ้านซอนเหนือ เมืองซอน แขวงหัวพัน สปป.ลาว
Guidelines for Promoting Cultural Environment to Sustainable
Community Development: The Case Study of Xonenuea Village,
Xone District, Houaphan Province Lao PDR**

ติสสอน สุขสมพันธ์¹, นิกร มหาวาน², วิทยา ดวงธิดา³ และ พันธุ์ระวี กองบุญเทียม⁴
Tisone Souksomphan¹, Nikorn Mahawan², Wittaya Daungthima³ and
Punravee Kongboontiam⁴

Received: 08 November 2024; Revised: 12 February 2025; Accepted: 02 April 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สำรวจสถานการณ์และการรับรู้คุณค่าความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม 3) เสนอแนะแนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน บ้านซอนเหนือ เมืองซอน แขวงหัวพัน สปป. ลาว เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ผู้นำชุมชนหรือผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ของพื้นที่และประชาชน จำนวน 139 คน ที่เป็นตัวแทนครอบครัว เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชนและผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จำนวน 10 คน ข้อมูลที่ได้ถูกวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามประเด็นการวิจัย และนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. บ้านซอนเหนือเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมหลากหลาย เช่น วัดเก่า โบราณวัตถุฝรั่งเศส และพื้นที่ที่มีเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ป่า พื้นที่เกษตรกรรม และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนใช้ประโยชน์อย่างหลากหลาย ชาวบ้านมีการรับรู้คุณค่าความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในระดับมาก โดยเฉพาะบทบาทของพื้นที่ในฐานะแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งน้ำจืด และแหล่งพลังงาน 2. ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม พบว่ามี 7 ปัจจัยหลัก เช่น การเพิ่มขึ้นของประชากร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ความนิยมในวัฒนธรรมสมัยใหม่ และความ

^{1 2 3 4} คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้; Faculty of Architecture and Environmental Design, Maejo University
Corresponding author, e-mail: tisone64@gmail.com

ต้องการด้านเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งล้วนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการพึ่งพาทรัพยากรทางวัฒนธรรมลดลง 3. แนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชนขอนแก่น จำนวน 8 แนวทางหลัก ได้แก่ 1) การจัดทำนโยบายที่สมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ 2) สร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมแก่ทุกกลุ่มคน 3) ส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรวัฒนธรรมในชุมชน 4) ประชาสัมพันธ์ความสำคัญของพื้นที่ประวัติศาสตร์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 5) พัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 6) ส่งเสริมพื้นที่ธรรมชาติเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 7) สนับสนุนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการปกป้องและคุ้มครองมรดกวัฒนธรรม และ 8) ส่งเสริมการปลูกต้นไม้ทดแทนเพื่อฟื้นฟูความสมดุลของระบบนิเวศในชุมชน แนวทางเหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของท้องถิ่น

คำสำคัญ: การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม; การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน; บ้านขอนแก่น สปป.ลาว

Abstract

This research aims to: 1) explore the current situation and perceptions regarding the value and importance of the cultural environment, 2) identify factors influencing changes in the cultural environment, and 3) propose guidelines to promote the conservation of the cultural environment for sustainable community development in Ban Chon Nuea, Xon District, Houaphanh Province, Lao PDR. A mixed-methods approach was employed. For the quantitative part, the sample group consisted of 139 individuals, including community leaders and elders knowledgeable about local history, serving as household representatives. Data were collected using questionnaires and analyzed using descriptive statistics: frequency, percentage, mean, and standard deviation. The qualitative part involved in-depth interviews with 10 community leaders and elders. Data were analyzed and synthesized according to research themes and presented descriptively.

The findings reveal that: 1. Ban Chon Nuea is an ancient community rich in cultural environmental elements, such as old temples, a former French military camp, and locations with historical narratives and indigenous knowledge. The community also possesses forests, agricultural lands, and natural resources that are widely utilized. Villagers demonstrated a high level of awareness of the cultural environment's importance, particularly regarding its roles in providing housing, freshwater, and

energy sources. 2. Seven key factors were found to influence changes in the cultural environment, including population growth, infrastructure development, the increasing influence of modern culture, and the community's economic demands. These factors contribute to land use changes and decreased reliance on cultural resources. 3. Eight key guidelines were proposed to promote the conservation of the cultural environment: (1) Develop balanced policies that integrate use and conservation, (2) Raise awareness of cultural environmental values across all groups, (3) Promote education on cultural resource conservation and restoration, (4) Publicize the significance of historical sites through social media, (5) Develop historical sites as cultural tourism destinations, (6) Promote natural areas as ecological learning and tourism sites, (7) Encourage participation from all sectors in protecting cultural heritage, and (8) Promote reforestation to restore ecological balance in the community. These guidelines aim to support sustainable development that aligns with the local cultural context.

Keywords: Cultural Environment Conservation; Sustainable Community Development; Ban Chon Nuea, Lao PDR

บทนำ

ในบริบทของการพัฒนาเศรษฐกิจและการขยายตัวของเมืองในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ กำลังพัฒนา รวมถึงสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ได้ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นซึ่งมีระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมดั้งเดิมต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งเป็นมรดกที่หล่อหลอมจากภูมิปัญญา ประเพณี และวิถีชีวิตที่สืบทอดมายาวนานจากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะในชุมชนที่ยังคงรักษารูปแบบการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิม สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเหล่านี้กำลังเผชิญกับความเสื่อมถอยและการเลือนหายอย่างต่อเนื่อง (Khouangvichit, D, 2010; ไพจิต พงศ์คำแดง และวาริชาวงศ์พัต, 2564) ชุมชนบ้านช่อนเหนือ เมืองช่อน แขวงหัวพัน สปป.ลาว ถือเป็นชุมชนที่มีความสำคัญทั้งในเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยตั้งอยู่ในพื้นที่ภูเขาสลับกับที่ราบอันอุดมสมบูรณ์ ชุมชนมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสายน้ำแอด ซึ่งเป็นแหล่งน้ำสำคัญที่หล่อเลี้ยงทั้งวิถีการเกษตรและประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ การดำรงชีวิตของชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติอย่างกลมกลืน ที่อยู่อาศัยทำจากวัสดุธรรมชาติ และอาชีพหลักคือเกษตรกรรม เช่น การปลูกข้าวโพด เผือก ถั่ว และพืชพื้นบ้าน วิถีชีวิตเหล่านี้สะท้อนถึงความสามารถในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล และเป็นรูปแบบการใช้ชีวิตที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ (Lestrelin, G., 2010)

อย่างไรก็ตาม ภายใต้กระแสการพัฒนาและการแผ่ขยายของโครงสร้างพื้นฐานอย่างรวดเร็ว อัตลักษณ์ของชุมชนบ้านซอนเหนือเริ่มถูกคุกคามอย่างมีนัยสำคัญ หลักฐานทางวัฒนธรรม เช่น คลองห้วยดั้งเดิม เรืองเล่าท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้านเริ่มเลือนหาย พื้นที่เกษตรกรรมดั้งเดิมถูกเปลี่ยนมือเพื่อการใช้ประโยชน์รูปแบบใหม่ ขณะที่ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและธรรมชาติก็เริ่มเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งพาเกื้อกูลกันไปสู่ความเป็นปัจเจกนิยม ส่งผลให้วิถีปฏิบัติและค่านิยมดั้งเดิม ถูกลดทอนและทดแทนด้วยวัฒนธรรมภายนอกที่ไม่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น (Ramcilovic-Suominen, S., & Kotilainen, J., 2020) ปัญหาสำคัญที่ปรากฏในชุมชนบ้านซอนเหนือคือ “การสูญเสียสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม” ซึ่งเป็นผลจากกระบวนการพัฒนาที่ไม่คำนึงถึงมิติทางวัฒนธรรมและคุณค่าท้องถิ่นโดยตรง ปรากฏการณ์เหล่านี้แสดงออกผ่านการลดลงของพื้นที่เกษตรกรรมดั้งเดิม การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการล่มสลายของระบบคุณค่าทางสังคมและความเชื่อที่เคยยึดโยงผู้คนในชุมชนเข้าด้วยกัน นอกจากนี้ ยังพบว่าชุมชนขาดกลไกในการมีส่วนร่วมตัดสินใจและกำหนดทิศทางการพัฒนาของตนเอง ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของพื้นที่ อันอาจนำไปสู่การสูญเสียอัตลักษณ์ชุมชนในระยะยาว

จากเหตุผลข้างต้น งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาสภาพการณ์ของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในชุมชนบ้านซอนเหนือ เพื่อทำความเข้าใจบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง รวมถึงค้นหาแนวทางในการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน ผลลัพธ์ของการวิจัยจะช่วยสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่โดยไม่ละเลยคุณค่าทางวัฒนธรรม สนับสนุนให้ชุมชนสามารถปกป้องและฟื้นฟูอัตลักษณ์ของตนได้อย่างเข้มแข็งภายใต้การเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

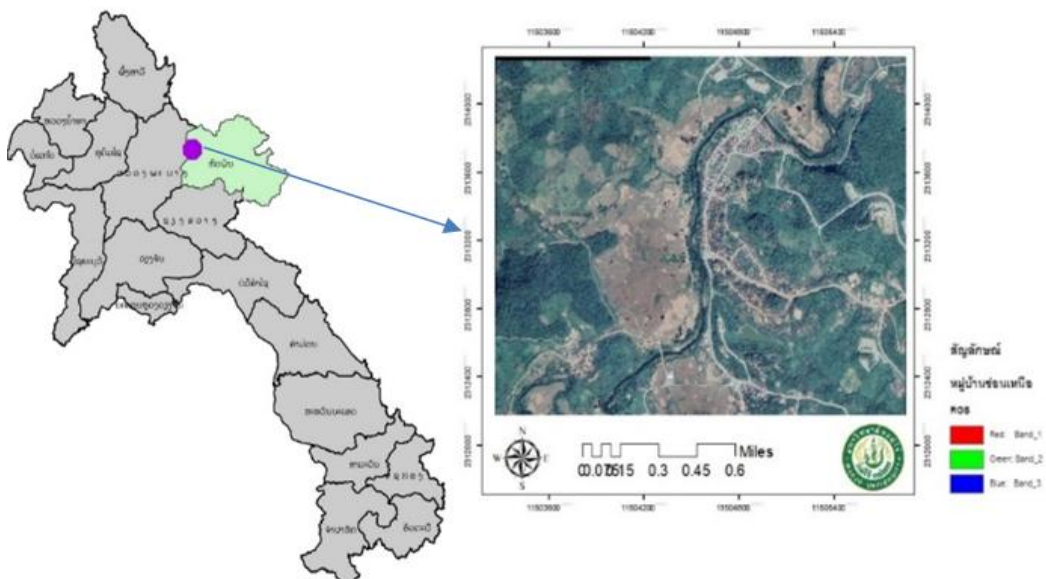
1. เพื่อสำรวจสถานการณ์และการรับรู้คุณค่าความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในบ้านซอนเหนือ เมืองซอน แขวงหัวพัน สปป. ลาว
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในซอนเหนือ เมืองซอน แขวงหัวพัน สปป. ลาว
3. เพื่อศึกษาและเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน บ้านซอนเหนือ เมืองซอน แขวงหัวพัน สปป. ลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความลึกซึ้งและรอบด้าน โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมและแนว

ทางการอนุรักษ์ในบริบทของชุมชนดั้งเดิม ซึ่งกำลังเผชิญแรงกดดันจากกระแสการพัฒนาเมืองที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วใน สปป.ลาว

1. พื้นที่วิจัย พื้นที่ศึกษาคือชุมชนบ้านช่อนเหนือ เมืองชอน แขวงหัวพัน สปป.ลาว ซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่กำลังพัฒนาเป็นเมืองใหม่ ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างทางกายภาพ วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ พื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นกรณีศึกษาที่เหมาะสมในการสำรวจพลวัตของการพัฒนาเมืองและผลกระทบต่อมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

ภาพ 1 แผนที่ประเทศลาวและพื้นที่ทำวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ได้แก่ ตัวแทนครอบครัวจำนวน 139 ครอบครัว จากทั้งหมด 242 ครอบครัวในชุมชนบ้านช่อนเหนือ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสูตรของบุญชม ศรีสะอาด (2560) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดค่าคลาดเคลื่อนที่ 0.05 นอกจากนี้งานวิจัยเชิงคุณภาพ มีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชนและผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จำนวน 10 คน เพื่อนำเสนอแง่มุมทางวัฒนธรรมและแนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

3. เครื่องมือวิจัย เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย (1) แบบสอบถามที่ออกแบบเพื่อวัดการรับรู้คุณค่าทางวัฒนธรรม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง และแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม (2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อรวบรวมข้อมูลคุณภาพจากบุคคลสำคัญในชุมชน และ (3) แบบบันทึกภาคสนามเพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมและสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมในพื้นที่

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ประกอบการวิจัยแบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่ (1) ข้อมูลปฐมภูมิจากการลงพื้นที่สำรวจและสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลักในชุมชน และ (2) ข้อมูล

ทุกวิทยุจากแหล่งข้อมูลทางวิชาการ เช่น หนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการตีความและเชื่อมโยงข้อมูลเชิงทฤษฎีเข้ากับบริบทท้องถิ่น

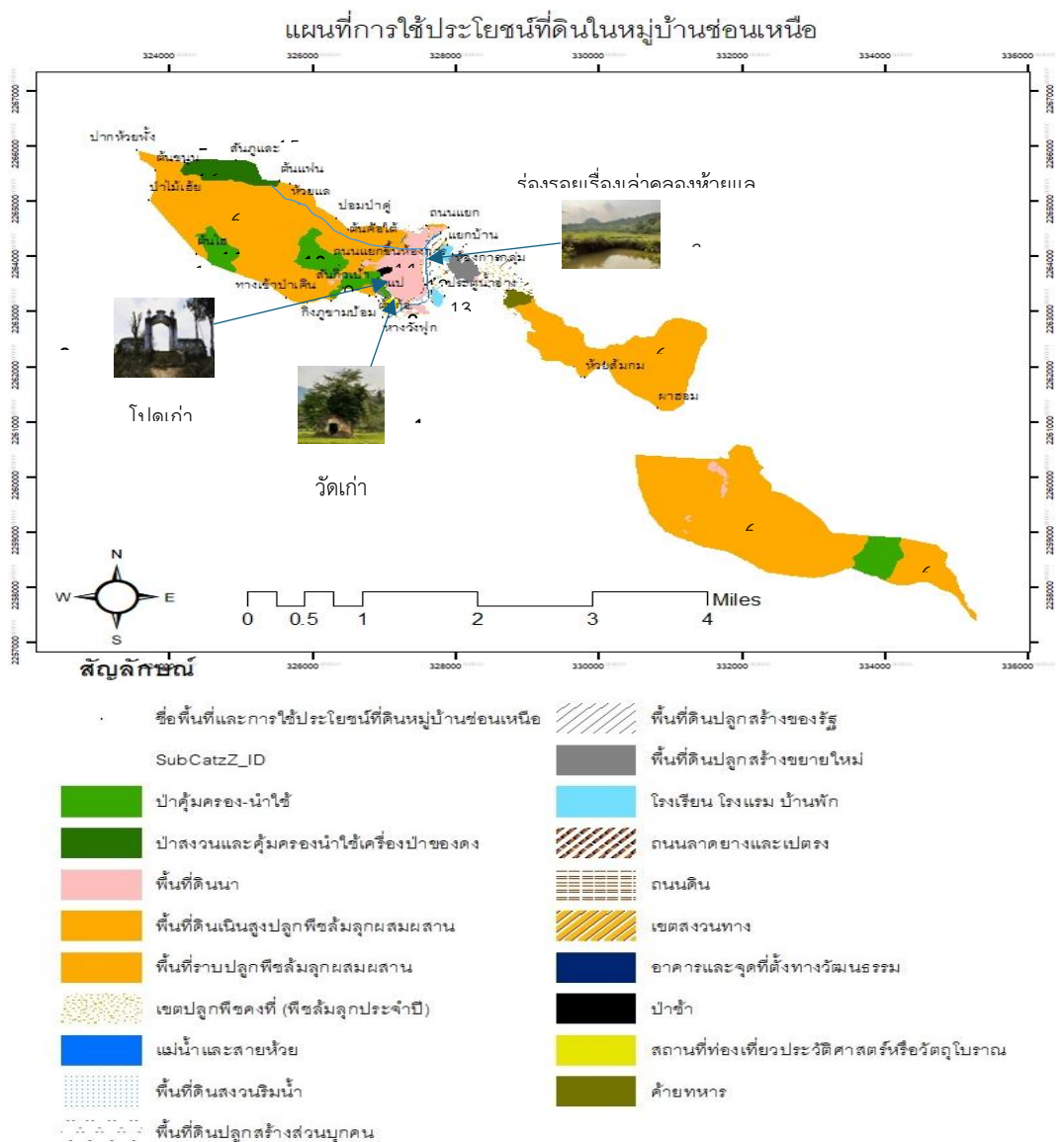
5. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพจะถูกวิเคราะห์โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อถอดรหัสเรื่องเล่า ภูมิปัญญา ความเชื่อ และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่บ้านช่อนเหนือ ขณะที่ข้อมูลเชิงปริมาณจะถูกวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายการรับรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม รวมถึงการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เพื่อแยกแยะและระบุปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม โดยใช้ค่าการถ่วงน้ำหนักของตัวแปรที่มีค่า Factor Loading ตั้งแต่ 0.4 ขึ้นไป

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านช่อนเหนือ เมืองซอน แขวงหัวพัน สปป.ลาว ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สถานการณ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม

ผลการวิจัยในการสำรวจพบว่า ในชุมชนบ้านช่อนเหนือ เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่สำคัญหลายแห่ง ได้แก่ วัดเก่า ค่ายทหารฝรั่งเศส เรื่องเล่าร่องรอยคลองน้ำที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ภูเขา พื้นที่แม่น้ำ และประเพณีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุมชนบ้านช่อนเหนือ ซึ่งมีสถานที่ต่าง ๆ ดังนี้ 1) **สถานที่วัดเก่า** สร้างขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ 2465 ได้อนุรักษ์ไว้เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้ศึกษา และมีแผนจะบูรณะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ โบราณสถานของเมือง 2) **โปดเก่า ค่ายทหารฝรั่ง (POSTE DE MUONG SON)** สร้างขึ้น พ.ศ 2465 เป็นค่ายทหารฝรั่งเศสในสมัยก่อน ปัจจุบันได้มีการอนุรักษ์ไว้และมีแผนจะบูรณะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวประวัติศาสตร์เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้ศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของชุมชน 3) **เรื่องเล่าของพื้นที่แม่น้ำแอตที่สัมพันธ์กับห้วยแล** ตามการบอกเล่าของผู้เฒ่าในชุมชน กล่าวว่า สถานที่แห่งนี้ได้มีการขุดตามหาลูกสาวของพญาเมืองซอนในสมัยก่อน ซึ่งยังมีคลองน้ำปกคลุมให้เห็นถึงปัจจุบัน แต่เหลือน้อยแล้วเนื่องจากการถมคลองห้วยนั้นเพื่อทำการเกษตรของคนในชุมชน 4) **การใช้ประโยชน์ที่ดินในชุมชนช่อนเหนือ** บ้านช่อนเหนือมีพื้นที่รวมกว่า 25 ไร่ พื้นที่ทำนา 166 ไร่ เฉลี่ยผลผลิตข้าว 4.5-5 ตัน ต่อ 6 ไร่ พื้นที่ไร่มุมนเวียน 126.5 ไร่ เฉลี่ยผลผลิตข้าว 2.5-3 ตัน ต่อ 6 ไร่ พื้นที่ทำนาฤดูแล้ง 76.44 ไร่ เฉลี่ยผลผลิตข้าว 5.5-4 ตัน ต่อ 6 ไร่ พื้นที่ปลูกพืชฤดูแล้ง 40.63 ไร่ เฉลี่ยผลผลิตข้าว 1.5-2 ตัน ต่อ 6 ไร่ พื้นที่ป่าใช้สอย 679.34 ไร่ พื้นที่โรงเรียน 21.55 ไร่ และพื้นที่ป่าสงวน 803 ไร่

ภาพ 2 แผนที่การจัดสันที่ดินในบ้านช่อนเหนือ

2. การรับรู้คุณค่าความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในหมู่บ้านช่อนเหนือ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 139 คน รับรู้คุณค่าความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม โดยภาพรวมให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถแสดงด้วยค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามตารางดังนี้

การรับรู้คุณค่าความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การรับรู้ในการเป็นแหล่งความเชื่อประเพณีทางวัฒนธรรมในพื้นที่วัดเก่าแก่	3.74	1.017	มาก
2. การรับรู้ประวัติศาสตร์ในพื้นที่โปดเก่าของทหารฝรั่งเศส	3.48	1.045	มาก
3. การรับรู้ประวัติศาสตร์หรือเรื่องเล่าร่องรอยคลองห้วยแล	3.12	1.064	ปานกลาง
4. การรับรู้ในการเป็นแหล่งป้อมนุรักษ์ของพื้นที่ป่าต้นโฮ สันกิวเป่าและป่าแป	3.71	1.010	มาก
5. การรับรู้ในการเป็นแหล่งป่าสงวน-ใช้สอยของพื้นที่ป่าสันตันม่วงไข่	3.74	0.912	มาก
6. การรับรู้ในการเป็นแหล่งทำการเกษตร	3.50	0.951	มาก
7. การรับรู้ในการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย	4.42	0.789	มากที่สุด
8. การรับรู้ในการเป็นแหล่งให้พลังงานของพื้นที่แม่น้ำแอต	4.68	0.497	มากที่สุด
9. การรับรู้ในการเป็นแหล่งให้อาหารของมนุษย์ของพื้นที่ป่าสงวน-ใช้สอยป่าแป	3.50	0.802	มาก
10. การรับรู้ในการเป็นแหล่งให้วัตถุดิบของพื้นที่ป่าสงวน-ใช้สอยป่าสันกิวเป่า	3.77	0.828	มาก
11. การรับรู้ในการเป็นแหล่งให้สมุนไพรของพื้นที่ป่าสงวน-ใช้สอยป่าต้นโฮ	3.68	0.843	มาก
12. การรับรู้ในการเป็นแหล่งให้น้ำจืดของแม่น้ำแอต	4.59	0.668	มากที่สุด
13. การรับรู้ในการเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ ของพื้นที่ป่าสงวนริมน้ำแอต	3.58	0.992	มาก
14. การรับรู้ในการเป็นแหล่งทำกิจกรรมความเชื่อประเพณีทางวัฒนธรรม	3.74	1.017	มาก
15. การรับรู้ในการเป็นแหล่งสุนทรีหรือความงามทางธรรมชาติในพื้นที่ป่าสงวนสันกุแล	3.71	1.010	มาก
16. การรับรู้ในการเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าสงวนสันตันม่วงไข่และสันกุแล	3.34	0.839	ปานกลาง
รวม	3.71	0.88	มาก

หมายเหตุ ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 ระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 ระดับน้อยที่สุด

ตารางที่ 1 การรับรู้คุณค่าความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม

จากตารางผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในหมู่บ้านช่อนเหนือมีการรับรู้คุณค่าความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยตระหนักถึงบทบาทของพื้นที่ในฐานะแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งน้ำจืด และแหล่งพลังงานในระดับมากที่สุด ขณะที่บางด้าน เช่น เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์และแหล่งเรียนรู้เชิงนิเวศ มีการรับรู้ในระดับปานกลาง ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึง

ศักยภาพของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม อย่างยั่งยืน ทั้งในมิติทางกายภาพ สังคม และวัฒนธรรม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ในหมู่บ้านช่อนเหนือ เมืองชอน แขวงหัวพัน สปป.ลาว จาก 14 ตัวแปร พบว่ามี 7 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม โดยพิจารณาจากตัวแปร ผลการทดสอบสมมติฐานสามารถดูรายละเอียดได้จากตารางผลการวิเคราะห์ต่อไปนี้

ตัวแปร	องค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม						
	1	2	3	4	5	6	7
1. การเพิ่มขึ้นของประชากรในชุมชนที่ส่งผลต่อ การเปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม	.305	.797	.147	.148	.173	.206	.046
2. ความต้องการเป็นศูนย์กลางทาง การค้าของชุมชน	.782	.371	.172	.252	- .024	-.001	.064
3. การผสมผสานทางวัฒนธรรมเผ่าต่าง ๆ ในชุมชน	.711	.278	.148	-.075	.449	.191	.137
4. ความต้องการพัฒนา สาธารณูปโภค สาธารณูปการของ คนในพื้นที่ชุมชน	.265	.722	.286	.128	.122	.059	.380
5. กระแสนิยมของสังคมสมัยใหม่	.833	.192	.091	.127	.261	.182	.004
6. ความต้องการในการพัฒนาอาชีพ ของคนในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น	.402	.130	.201	.526	.577	-.161	.152
7. ความต้องการในการลงทุนใน พื้นที่เพิ่มมากขึ้น	.148	.337	.157	.755	.157	.238	.292
8. ความต้องการรายได้ของคนใน พื้นที่มากขึ้น	.648	- .058	.222	.596	.007	.110	.201
9. ความต้องการเพิ่มผลผลิต เพื่อ การกระจายสินค้าและบริการของ ชุมชน	.093	.194	.137	.247	.130	.134	.898
10. เพื่อการเข้าถึงสินค้าและบริการ ของประชาชนเพิ่มมากขึ้น	.088	.360	.748	.320	.219	.143	.109
11. การเสื่อมโทรมของธรรมชาติ ที่ ทำให้ สภาพแวดล้อมของชุมชน เปลี่ยนไป	.509	.051	.324	.195	.155	.649	.167
12. การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่มี สิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้น	.293	.132	.827	.050	.177	.277	.130

ตัวแปร	องค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม						
	1	2	3	4	5	6	7
13. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมลดลง	.066	.454	.354	.109	.240	.682	.140
14. การนำเทคโนโลยีหรือการประดิษฐ์สิ่งใหม่มาใช้ ทำให้มีการพึ่งพาสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมน้อยลง	.184	.187	.258	.108	.808	.309	.119

หมายเหตุ เกณฑ์ในการคัดตัวแปรเข้าองค์ประกอบเพื่อสกัดปัจจัยได้พิจารณาจากค่า (Factor Loading) 0.4 ขึ้นไป
ตารางที่ 2 องค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม

จากตารางผลการวิจัยวิเคราะห์ได้ว่า การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในชุมชนเกิดจากปัจจัยสำคัญ 7 ด้าน ได้แก่ (1) การเติบโตทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมในชุมชน ซึ่งสะท้อนความต้องการรายได้และการผสมผสานทางวัฒนธรรมจากกระแสสมัยใหม่ (2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการเพิ่มขึ้นของประชากร ซึ่งส่งผลต่อความต้องการด้านสาธารณูปโภคและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม (3) การใช้ที่ดินและการเข้าถึงสินค้าและบริการ ที่ทำให้พื้นที่ถูกปรับเปลี่ยนเพื่อรองรับความสะดวกของประชาชน (4) การลงทุนและการพัฒนาพื้นที่ เพื่อรองรับโอกาสทางเศรษฐกิจที่มากขึ้น (5) การผสมผสานเทคโนโลยี ที่ลดการพึ่งพิงสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม (6) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการเสื่อมโทรมของธรรมชาติ ซึ่งกระทบต่อสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน และ (7) การเพิ่มผลผลิตและการกระจายสินค้า เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น โดยภาพรวม ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนการปรับตัวของชุมชนต่อความเปลี่ยนแปลงในบริบทสมัยใหม่ ทั้งด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ซึ่งล้วนส่งผลกระทบโดยตรงต่อโครงสร้างทางวัฒนธรรมของชุมชน

3. แนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ผลการการศึกษา แนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในหมู่บ้านซ่อนเหนือ มีทั้งหมด 8 แนวทาง เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า 1) สร้างนโยบายในการวางมาตรการที่สร้างความสมดุลระหว่างการใช้อยู่อาศัยกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่จะช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน 2) การสร้างความตระหนักรู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมให้คนทุกระดับ 3) ส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในชุมชนเพิ่มมากขึ้น 4) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เรื่องคุณค่าความสำคัญของพื้นที่ประวัติศาสตร์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ให้มากขึ้น 5) ส่งเสริมการสนับสนุนในการบูรณาการพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้น 6) ส่งเสริมการสร้างพื้นที่ธรรมชาติ

ให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงนิเวศและเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น 7) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปกป้องและคุ้มครองจากคนทุกระดับเพื่อให้สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเป็นไปในทิศทางที่ยั่งยืน 8) ส่งเสริมการปลูกต้นไม้ทดแทนป่าไม้ที่ถูกทำลายเพื่อช่วยสร้างความสมดุลให้กับสภาพแวดล้อมชุมชน รายละเอียดดังแผนภาพที่ 3

ภาพ 3 แนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนซ่อนเหนือ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาบ้านซ่อนเหนือ เมืองซ่อน แขวงหัวพัน สปป.ลาว ผู้วิจัยได้แยกประเด็นการอภิปรายผลการศึกษิตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. สถานการณ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในบ้านซ่อนเหนือ เมืองซ่อน แขวงหัวพัน จากผลการวิจัยสถานการณ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในบ้านซ่อนเหนือ พบว่าสถานการณ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในหมู่บ้านซ่อนเหนือ มีองค์ประกอบหลายด้าน ได้แก่ วัดเก่า สร้างขึ้นในปี

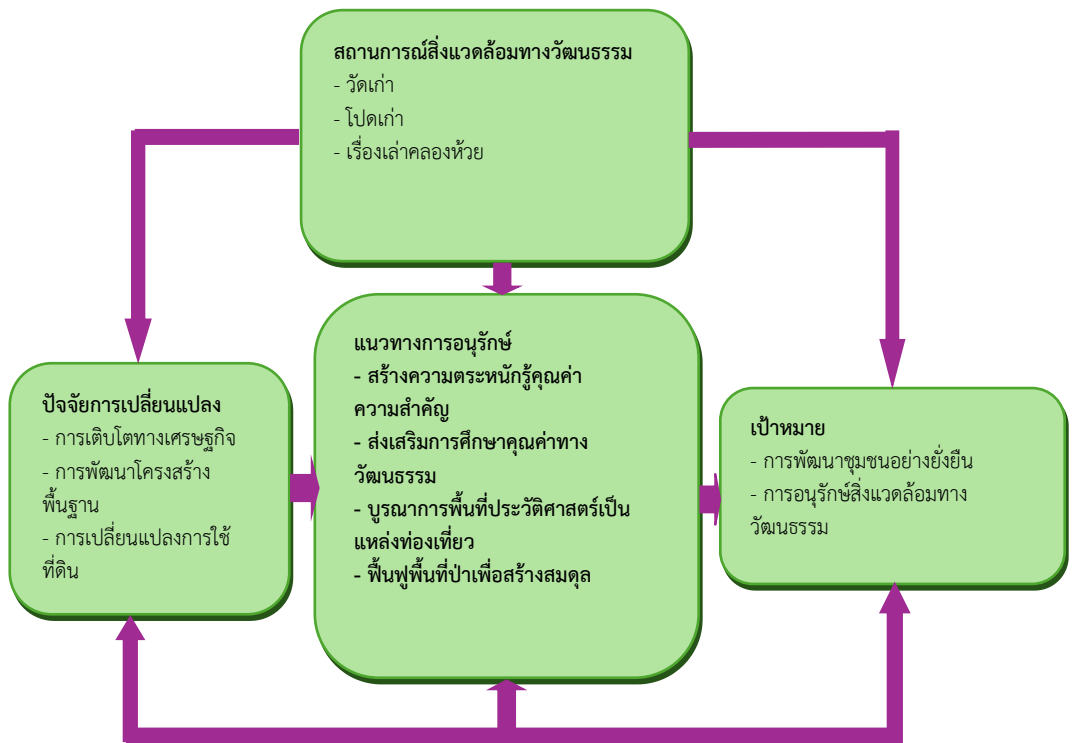
พ.ศ 2465 และได้รับการอนุรักษ์ไว้เพื่อเป็นแหล่งศึกษาสำหรับคนรุ่นใหม่ และมีแผนจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ค่ายทหารฝรั่งเศส ที่สร้างขึ้นในช่วงเดียวกัน มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของพื้นที่ ซึ่งมีแผนบูรณะให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของชุมชน เรื่องเล่า มีเรื่องเล่าของแม่น้ำและการขุดค้นหานางค่อม ซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ รวมถึงภูมิทัศน์ของพื้นที่ และความเชื่อที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีต จากผลการวิจัย แสดงถึงความสำคัญของพื้นที่ประวัติศาสตร์ของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไทยโรจน์ พวงมณี (2567) การอนุรักษ์ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ซึ่งช่วยส่งเสริมความเข้าใจในวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชุมชน และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของเมืองที่เน้นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สถานที่ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีคุณค่าในการสืบทอดไปสู่คนรุ่นหลัง ซึ่งการอนุรักษ์วัดเก่าเป็นการรักษามรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน และสะท้อนถึงการเชื่อมโยงระหว่างอดีตกับปัจจุบัน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในชุมชนบ้านซ่อนเหนือ จากการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม มีทั้งสิ้น 7 ปัจจัย ซึ่งมีความสัมพันธ์กันและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในทิศทางที่แตกต่างกัน การทำความเข้าใจและการจัดการกับปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญในอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมในชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Coccia, M. (2014) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนและสังคมมนุษย์มีทั้งภายในและภายนอก เช่น ปัจจัยทางประชากรที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ ปัจจัยทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและผสมผสานทางสังคม ปัจจัยด้านเทคโนโลยีที่เร่งให้เกิดการปรับตัวทั้งในระดับเศรษฐกิจและโครงสร้างสังคม และปัจจัยภายนอกอย่างสภาพแวดล้อมและภัยธรรมชาติที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตของผู้คน ทั้งหมดนี้ล้วนมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้ชุมชนต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อความอยู่รอดและยั่งยืน

3. แนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนซ่อนเหนืออย่างยั่งยืน จากการวิจัยแนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมพบว่า มีทั้งสิ้น 8 แนวทาง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมผ่านการประชาสัมพันธ์ นโยบายที่ดี การศึกษาและการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดศิวิรักษ์ ภัทราโณ หน่อตุ้ย (2563) การปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริม สนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการรักษา ฟื้นฟู โดยการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังสูญหาย หรือที่สูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ริเริ่มสร้างสรรค์และปรับปรุงภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์ คติยะจันทร์ และคณะ (2563) ส่งเสริมคนรุ่นหลังให้ความสำคัญต่อทรัพยากรธรรมชาติอย่างใกล้ชิดร่วมกันปรับปรุงและพัฒนาแหล่งน้ำอยู่เสมอ ร่วมสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนเห็นคุณค่าของอดีตและปลูกฝังความเชื่อให้แก่เยาวชนรุ่นหลัง เพื่อเป็นแนวทางการอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชนและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาครั้งนี้ ได้รู้ถึงสถานการณ์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในชุมชนและแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในชุมชนบ้านช่อนเหนือ โดยพบว่า ชุมชนมีสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่สำคัญซึ่งกำลังได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเมือง ดังนั้น แนวทางอนุรักษ์เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพ 4 องค์ความรู้เพื่อการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพอสรุปโดยภาพรวมว่า บ้านช่อนเหนือเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า เช่น วัดเก่าแก่ ค่ายทหารฝรั่งเศส และตำนานเกี่ยวกับแม่น้ำและภูเขาในพื้นที่ ชาวบ้านยังคงอนุรักษ์สถานที่สำคัญเหล่านี้ และมีแผนพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ชุมชนมีระบบเกษตรแบบผสมผสาน ใช้พื้นที่ในการทำนา ไร่มวนเวียน และป่าใช้สอยอย่างหลากหลาย ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนั้นด้านการรับรู้คุณค่าทางวัฒนธรรม ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความสำคัญสูงกับแม่น้ำแอดในฐานะแหล่งพลังงาน น้ำจืด และที่อยู่อาศัย ส่วนพื้นที่ป่าสงวนกลับได้รับการรับรู้น้อยในมิติการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม มีปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง

สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม เช่น การเพิ่มประชากร กระแสสังคมสมัยใหม่ ความต้องการรายได้ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งบ่งชี้ว่าการพัฒนาในพื้นที่ควรคำนึงถึงการรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการตอบสนองความต้องการใหม่ของชุมชนด้วย ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการศึกษาดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กำหนดนโยบายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเป็นวาระแห่งชาติระดับท้องถิ่น เสนอให้หน่วยงานรัฐใน สป.ป.ลาว เช่น กระทรวงเกษตรและวัฒนธรรม และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกันจัดทำนโยบายสนับสนุนการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

1.2 จัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ควรมีหน่วยงานประสานงานในระดับหมู่บ้านหรือเมือง เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และจัดทำแผนพัฒนาร่วมกับชุมชน

1.3 สนับสนุนงบประมาณด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม จัดสรรงบประมาณเฉพาะสำหรับกิจกรรมบูรณะ ปรับปรุง และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น บ้านโบราณ พิธีกรรมท้องถิ่น และระบบนิเวศวัฒนธรรมดั้งเดิม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 สร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ส่งเสริมให้ชุมชนบ้านชอนเหนือร่วมมือกับหมู่บ้านใกล้เคียงและหน่วยงานภายนอก เช่น สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม

2.2 จัดกิจกรรมเรียนรู้วัฒนธรรมแก่เยาวชนในพื้นที่ สนับสนุนให้โรงเรียนท้องถิ่นบรรจุบทเรียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมจัดกิจกรรมภาคสนาม เช่น การทอผ้า การทำพิธีกรรม หรือการบวชป่า เพื่อสร้างจิตสำนึกในกลุ่มเยาวชน

2.3 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) ที่เน้นการเรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่น พร้อมแนวทางป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว การใช้วัสดุธรรมชาติในการก่อสร้าง

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ขยายกรณีศึกษาไปยังชุมชนอื่นที่มีลักษณะวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทที่หลากหลาย อาจศึกษาชุมชนในแขวงอื่น เช่น แขวงเซกอง หรือหลวงพระบาง

3.2 ศึกษาเชิงลึกเรื่องเศรษฐกิจวัฒนธรรม (Cultural Economy) โดยเน้นว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมสามารถสร้างรายได้ให้ชุมชนได้อย่างไร เช่น การผลิตสินค้าหัตถกรรม การท่องเที่ยว หรือบริการเชิงวัฒนธรรม

3.3 นำเครื่องมือการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มาใช้มากขึ้น เพื่อให้คนในชุมชนมีบทบาทเป็นผู้ร่วมวิจัยและเจ้าขององค์ความรู้ ส่งเสริมความยั่งยืนทั้งทางวิชาการและการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- ไทยโรจน์ พวงมณี. (2567). พื้นที่ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมบ้านอาฮี ตำบลอาฮี อำเภอดงหลวง จังหวัดเลย กับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนสู่ความยั่งยืน. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 12(1), 95–120.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระครูปลัดศิวัช ภทฺธญาโณ (หน่อตุ้ย). (2563). การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมล้านนาของเยาวชนในหมู่บ้านดงป่าจั่วตำบลมะขูนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาสังคม). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- ไพจิต พองคำแดง และวาริชา วงศ์พยัต. (2564). การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ “เสียด” ในเขื่อนลาว: กรณีศึกษา บ้านหินสือ เมืองโขง แขวงจำปาสัก สปป.ลาว. สารศาสตร์.
- อนันต์ คติยะจันทร์ และชนะพล ดุลยเกษม. (2563). การอนุรักษ์ชุมชนกับวิถีชีวิตชุมชนและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชนริมปากแม่น้ำห้วยหลวง จังหวัดหนองคาย. วารสารปัญญาวิวัฒน์, 12(1), 280-290.
- Coccia, M. (2014). Driving forces of technological change: The relation between population growth and technological innovation: Analysis of the optimal interaction across countries. *Technological Forecasting and Social Change*, 82, 52-65.
- Khouangvichit, D. (2010). Socio-economic transformation and gender relations in Lao PDR. (Doctoral dissertation, Kulturgeografiska institutionen). Umeå Universitet.
- Lestrelin, G. (2010). Land degradation in the Lao PDR: Discourses and policy. *Land use policy*, 27(2), 424-439.
- Ramcilovic-Suominen, S., & Kotilainen, J. (2020). Power relations in community resilience and politics of shifting cultivation in Laos. *Forest Policy and Economics*, 115, 102159.